

SAĞLIK ÇALIŞANLARINDA KESİCİ DELİCİ ALET YARALANMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF NEEDLESTICK AND SHARP INJURIES IN HEALTH WORKERS

Yüksek Hemşire Hülya DOĞAN*

Yard. Doç. Dr. Hamdi SÖZEN**

*Sağlık Bakanlığı Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi

**Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi Enfeksiyon Hastalıkları Anabilim Dalı

Bu çalışma, 14. Ulusal Hemşirelik Kongresi 2013 Bodrum'da poster bildiri olarak sunulmuştur.

ÖZET

Amaç: Günümüzde iş performansını arttırmada çalışan güvenliğinin önemi her geçen gün artmaktadır. Sağlık çalışanlarının, sağlık hizmetini sunumu sırasında kontamine kesici-delici aletlerle yaralanma riskinin yüksek olması çalışanların hem motivasyonunu düşürmekte hem de iş gücü kayıpları yaşamalarına sebep olmaktadır. Bu çalışmanın amacı, sağlık çalışanları içerisinde önemli bir grubu oluşturan hemşirelerde ve diğer sağlık çalışanlarında kesici-delici aletlere maruz kalma riski ve nedenlerini belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmada, Sağlık Bakanlığı ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesinin ortak kullandığı bir Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde çalışan hemşirelerde kesici-delici alet yaralanmalarının retrospektif değerlendirilmesi yapılmıştır. 2012 Ocak ayından itibaren kesici-delici alet yaralanmaları düzenli olarak kayıt altına alınmaya başlanmıştır. Bu nedenle Ocak 2012-Haziran 2013 tarihleri arasındaki hastane çalışanları arasında bildirilen kesici-delici alet yaralanmaları ve nedenleri incelenmiştir. Hastane çalışanları başlıca hemşireler, doktorlar ve diğerleri şeklinde sınıflandırılmıştır.

Bulgular: Hastanede çalışan 1300 sağlık çalışanının 317'si hemşire, 175'i doktor ve 808 diğer çalışanlardan oluşmaktadır. Toplam 46 kesici-delici alet yaralanması bildirilmiştir. Bildirilen kesici-delici alet yaralanmalarında en sık 32 (%69.6) kişi ile hemşire grubunda tespit edilirken, bunu diğer sağlık çalışanları ve hekimler takip etmektedir. Hemşire grubunda yaralanmaya yol açan nedenler incelendiğinde en sık %21.9 kişi ile kan alma sırasında yaralanma saptanırken, bunu %18.8 kişi ile tıbbi atıkların ayrıştırılması, %15.6 kişi ile enjektör kapağı kapatılırken ve %15.6 kişi ile damar yolu açılırken yaralanma olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Bu çalışmada sağlık çalışanları içerisinde kesici-delici alet yaralanmalarına en sık hemşire grubunun maruz kaldığı bulunmuştur. Yaralanmaların çoğunun kan alırken, damar yolu açarken ve enjektör kapağı kapatırken olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar özellikle

hemşire grubunun çalışması sırasında kullanılan tıbbi malzemelerin güvenli olması için geliştirilmeleri ve bu konuda sürekli eğitimin önemli olduğunu göstermektedir.

Anahtar sözcük; Sağlık çalışanı, hemşire, kesici-delici alet yaralanmaları, çalışan güvenliği.

ABSTRACT

Objective: Importance of employee safety increases every day to take a good work performance from employees. High risk of contaminated needlestick-sharp object injuries when providing health service decreases motivation of health employees. The purpose of this study is to determine the risk for nurses and other health workers, who compose an important group in health employees, to be subject to needlestick-sharp object injuries and their causes.

Methods: The study made a retrospective evaluation of sharp object injuries of nurses working at a Muğla Sıtkı Koçman University Training and Research Hospital used by the Ministry of Health and Muğla Sıtkı Koçman University Faculty of Medicine in common. Needlestick-sharp object injuries between January 2012-June 2013 among hospital employees and their reasons were examined. Hospital employees were classified mainly as nurses, doctors and others.

Results: 1300 health personnel working at the hospital composed from 317 nurses, 175 doctors and 808 other employees. 46 sharp object injuries were reported in total. The most frequent needlestick-sharp object injury was among the nurse group with 32 (69.6%) persons and other personnel and doctors follow them. The most frequent reason of injury among nurse group was bloodletting with 21.9% persons. Next frequent reasons were medical waste sorting with 18.8% persons, closing injector cover with 15.6% persons and establishing vascular access with 15.6% persons.

Conclusion: The study determined that nurses are the most vulnerable group about needlestick-sharp object injuries among health employees. Most of injuries occur during bloodletting, establishing vascular access and closing injector cover. These results indicate that medical devices used by nurse groups should be developed for a safer work process and continuous education is necessary on this area.

Keywords: Health workers, nurse, needlestick-sharp injuries, employee safety.

GİRİŞ

Sağlık çalışanları günlük çalışmaları sırasında kontamine kesici-delici aletler ve enfekte vücut sıvılarıyla temas etmeleri nedeniyle kanla geçen patojenlerle karşılaşmaktadırlar. Sağlık çalışanları için bütün kesici-delici alet yaralanmaları enfeksiyonun bulaşması açısından önemli bir risk oluşturmaktadır. Bu tür yaralanmalar sonucunda Hepatit C, Hepatit B ve HIV virüsü gibi ciddi enfeksiyonlar görülebilmektedir (Korkmaz, 2008; Aygen, 2003).

Dünya Sağlık Örgütü Doğu Akdeniz Bölge Ofisi tarafından yapılan bir değerlendirmede her sağlık çalışanının yılda ortalama 4 iğne yaralanmasına maruz kaldığı belirtilmektedir (World Health Organization, 2015). Ülkemizde yapılan çalışmalardan Kişioğlu ve ark. (2002) ve Eğri ve Pehlivan (2000) bir yıl içinde en az bir kez kesici-delici alet yaralanması geçirenlerin oranını %36-42 arasında olduğunu saptamışlardır. (Kişioğlu ve ark., 2002; Eğri ve Pehlivan, 2000). Bu çalışmalarda yaralanma oranının en fazla hemşirelerde meydana geldiğini ve yaralanmanın en sık

nedeninin enjektör iğnelerinin olduğu belirtilmiştir. Uluslararası Sağlık İşçi Güvenliği Merkezi'nin (International Healthcare Worker Safety Center), ABD'de perkutan yaralanma oranı verilerine göre ortalama 100 yataklı bir hastanede her yıl 30 perkutan iğne yaralanması gerçekleşmektedir. Aynı kuruluşun 2007 yılı verilerine bir yıl içinde 951 perkutan iğne yaralanması olmuş ve bu yaralanmalarda meslek grupları içerisinde % 33.9 ile hemşireler ilk sırada saptanmıştır (International Healthcare Worker Safety Center, 2009). Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezinin (Centers for Disease Control and Prevention) 2008 raporunda, kesici-delici alet yaralanması sonucu kan ve vücut sıvılarına maruz kalan sağlık çalışanlarının mesleki grup dağılımında en sık %44 ile hemşireler ve %28 ile hekimlerin olduğu bildirilmiştir (CDC, 2008).

Ülkemizde de benzer bir şekilde veri tabanı Sağlık Bakanlığı tarafından oluşturulmaya başlanmıştır. Ancak yapılan çalışmalarda iğne ve diğer kesici-delici alet yaralanmaların sağlık çalışanlarında önemli bir sorun olduğu görülmekte ve bu yaralanmalar büyük oranda bildirilmemektedir (Beşer, 2012). Hepatit B, Hepatit C gibi kan yolu ile bulaşabilen enfeksiyonların yayılmasında mesleki kesici-delici yaralanmaların da özel önemi bulunmaktadır. Yapılan birçok çalışmada sağlık çalışanlarının büyük bir kısmı meslek hayatları boyunca kesici-delici cisimlerle yaralanmış ve hemşirelerin kesici-delici yaralanma sıklığının diğer sağlık çalışanlarına göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Omaç ve ark., 2010)

Bu çalışmanın amacı, sağlık çalışanları içerisinde önemli bir grubu oluşturan hemşirelerde kesici-delici aletlere maruz kalma riski ve nedenlerini belirlemektir. Bunun sonucunda kesici-delici alet yaralanma bildirim oranının artırılması ve alınacak önlemler gözden geçirilecektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmada, Sağlık Bakanlığı ve Muğla Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin ortak kullandığı bir Eğitim ve Araştırma Hastanesi sağlık çalışanlarında kesici-delici alet yaralanmalarının retrospektif olarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Hastane çalışanları başlıca hemşireler, doktorlar ve diğerleri şeklinde sınıflandırılmıştır. Hastanemizde sağlık kalite standartları gereği yılda iki kez tüm çalışanlara kesici-delici alet yaralanmaları konusunda hizmet içi eğitim verilmektedir. Verilen eğitim doğrultusunda, sağlık çalışanlarından daha önceden oluşturulmuş standart form aracılığı ile kesici-delici alet yaralanmaları verileri toplanmaktadır. Çalışmanın yapıldığı kurumda kesici delici alet yaralanmaları ile ilgili kayıtlar 2012 yılından itibaren daha düzenli ve sistematik olarak takip edilmeye başlanmıştır. Ayrıca bu tarihten itibaren sağlık çalışanları kesici delici alet yaralanmaları hakkında bilgilendirilerek, bildirim yapmaları konusunda teşvik edilmiştir. Bu nedenle, veri güvenilirliği açısından Ocak 2012-Haziran 2013 tarihleri arasındaki hastane çalışanları arasında bildirilen kesici-delici alet yaralanmaları ve nedenleri incelenmiştir. Bu çalışmada sadece bildirilen veriler üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Çalışanlar başlıca hemşireler, doktorlar ve diğerleri şeklinde sınıflandırılmıştır. Ayrıca kesici-delici alet yaralanmaları nedenlerine göre; enjektör kapağı kapatırken, intravenöz yada intramusküler tedavi sırasında, branül/intraket takarken, tıbbi atık ayrıştırma

esnasında, tıbbi atık toplarken, sütur işlemi sırasında, kontamine aletleri yıkarken, santral kateter takılırken, kan alma sırasında, ameliyat sonrası malzemeleri toplarken ve diğer nedenler şeklinde sınıflandırılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırma kapsamına alınan kurumda kesici delici alet yaralanmaları ile ilgili kayıtlar 2012 yılından itibaren daha düzenli ve sistematik olarak takip edilmeye başlanmıştır. Bu tarihten itibaren sağlık çalışanları kesici delici alet yaralanmaları hakkında bilgilendirilerek, bildirim yapmaları konusunda teşvik edilmiştir. Bu nedenle, veri güvenilirliği açısından Ocak 2012-Haziran 2013 tarihleri arasındaki hastane çalışanları arasında bildirilen kesici-delici alet yaralanmaları ve nedenleri incelenerek son 1.5 yıl içerisinde bildirilen kesici-delici alet yaralanması olguları çalışma kapsamına alınmıştır. Bu süre içerisinde işten ayrılma, emekli olma, tayin sonucu ayrılma veya tayinle gelme gibi durumlar nedeni ile sağlık çalışanı sayısında değişiklikler olmakla birlikte ortalama 1300 sağlık çalışanı istatistiksel değer olarak ele alınmıştır. Hastanede çalışan 1300 sağlık çalışanı 317'i hemşire, 175 doktor ve 808 diğer çalışanlardan oluşmaktadır. Bu süre içerisinde toplam 46 kesici-delici alet yaralanması bildirilmiştir (Tablo 1). Meslek gruplarına göre kesici-delici alet yaralanmalarının sıklığına bakıldığında %69.6 olgu ile hemşirelerde en sık görülürken, hekimlerde %4.3 olgu ve diğer sağlık çalışanlarında %26.1 olguda kesici-delici alet yaralanması saptanmıştır.

Meslek grupları ve kesici-delici alet yaralanma şekli incelendiğinde dikkat çeken bulgular; hemşirelerde en sık perkutan yaralanmanın enjektör ile hasta bakım işlemleri sırasında olduğu, diğer sağlık çalışanlarında ise tıbbi atıkların toplanması sırasında ortaya çıktığı gözlenmiştir (Tablo 2). Yapılan çalışmanın verileri incelendiğinde tıbbi bakım işlemi sonrasında enjektör kapağını kapatmaya çalışırken perkutan kesici-delici alet yaralanmasına maruz kalan 6 olgunun %83.3'ü hemşire (5), %16.6 yaralanmanın ise yardımcı sağlık çalışanında (1) olduğu, hekimlerde bu yolla perkutan yaralanmanın hiç olmadığı belirlenmiştir. Hastaların tedavilerinin yapıldığı anda doktor ve diğer sağlık çalışanı gurubunda hiç yaralanma olmazken, hemşirelerde üç olgunun bu yolla perkutan yaralanmaya maruz kaldığı saptanmıştır. Hastaya damar yolu açarken kesici-delici alet yaralanmasına maruz kalan 5 olgunun ve tıbbi atık ayrıştırma işlemi sırasında kesici-delici alet yaralanmasına maruz kalan 6 olgunun tamamının hemşirelerden oluştuğu saptanmıştır. Tıbbi atık toplanırken ise doktor ve hemşirelerde hiç perkutan yaralanma olgusu olmadığı belirtilirken yardımcı sağlık çalışanlarında 6 olguda kesici-delici alet yaralanmasına maruziyet saptanmıştır. Sütur atma işlemi sırasında ise sadece hemşire gurubunda üç kesici-delici alet yaralanma olgusu saptanırken, kontamine aletlerin yıkanması esnasında perkutan yaralanma saptanmamıştır. Santral kateter takılması sırasında hem hemşirelerden hem de doktorlardan bir tanesinin kesici-delici alet yaralanmasına maruz kaldıkları görülmüştür. Kan alma işlemi sırasında saptanan 7 perkutan yaralanmanın tamamının hemşirelerde olduğu saptanmıştır. Yardımcı sağlık çalışanı olan 1 olgunun ise ameliyat sonrası malzemelerin toplanması sırasında perkutan yaralanmaya maruz

kaldığı gözlenmiştir. Diğer nedenlerle saptanan perkutan yaralanmaların 1'isi doktorlarda, 2'si hemşirelerde, 4'ü ise yardımcı sağlık çalışanlarında saptanmıştır.

Tablo 1. Kesici-Delici Aletlerle Yaralanmalarının Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

Meslek	Çalışan sayısı n (%)	Yaralanması olan kişi sayısı n (%)
Hemşire	317 (24.3)	32 (69.6)
Doktor	175 (13.5)	2 (4.3)
Diğerleri	808 (62.2)	12 (26.1)
Toplam	1300 (100)	46 (100)

Tablo 2. Kesici-Delici Aletlerle Yaralanmalarına Neden Olan Durumların Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

Kesici-delici alet Yaralanmalarına neden olan durumlar	Hemşire n (%)	Doktor n (%)	Diğerleri n (%)
Enjektör kapağını kapatma	5 (15.6)	-	1 (8.3)
Tedavi sırasında (intravenöz ve intarmusküler)	3 (9.4)	-	-
Damar yolu açma	5 (15.6)	-	-
Tıbbi atıkları ayrıştırma	6 (18.8)	-	-
Tıbbi atık toplama	-	-	6 (50)
Sutur işlemi sırasında	3 (9.4)	-	-
Kontamine aletleri yıkama	-	-	-
Santral kateter takma	1 (3.1)	1 (50)	-
Kan alma sırasında	7 (21.9)	-	-
Ameliyat sonrası malzemeleri toplama	-	-	1 (8.3)
Diğer nedenler	2 (6.2)	1 (50)	4 (33.4)
TOPLAM	32 (100)	2 (100)	12 (100)

TARTIŞMA

Bu çalışmada yaralanmaya neden olan aletlerin dağılımında en sık %89.2 ile enjektör iğnesinin olduğu saptanmıştır. Çalışmamızda da diğer çalışmalara benzer olarak hemşirelerde en sık enjektörle yapılan işlemler sırasında yaralanma olduğu saptanmıştır (İlçe ve ark. 2013, Altıok ve ark. 2009, Kaya ve ark. 2012, Kışioğlu ve ark. 2002). Kesici-delici alet yaralanmasına maruz kalan 32 hemşirenin 5'i enjektör kapağını kapatırken, 3'ü tedavi sırasında ve 5'i damar yolu açarken yaralanmaya maruz kalmıştır.

Sağlık sektöründe çalışan sağlık profesyonelleri mesleklerini yerine getirirken birçok riskli durumlarla karşı karşıya gelmektedir. Bunların bazıları kimyasal, bazıları fiziksel ve bazıları da biyolojik risklerdir. Hastanın tüm bakım ihtiyaçlarını karşılamak için 24 saat hastayla beraber olan hemşirelerdeki risk oranı daha fazla olmaktadır. Hemşireler, hem hastaların sağlık bakımlarını yaparken sık sık kan ve vücut sıvılarına maruz kalmaktadır, hem de bunun sonucu olarak birçok hastalık açısından risk altındadırlar (Korkmaz, 2008, Aygen, 2003, Eti Aslan ve Kan Öntürk 2011, Uysal ve ark. 2002).

Kesici-delici alet yaralanmalarına sağlık çalışanları arasından en sık hemşirelerin maruz kaldığı ulusal ve uluslararası birçok çalışmada gösterilmiştir (Korkmaz, 2008, Aygen, 2003, Eğri ve Pehlivan 2000, International Healthcare Worker Safety Center, 2009). Uysal ve ark. (2002) Dokuz Eylül üniversitesi hastanesinde çalışan 625 kişi üzerinde yaptıkları anket çalışmasında görev yaptıkları süre içerisinde kesici-delici aletlerle yaralanmaya maruz kalma oranını sağlık çalışanlarında %66 olarak bildirmişlerdir. Bu çalışmada kaza sayısının özellikle enjektör iğnesini kapatmaya çalışan hemşirelerde ve yardımcı sağlık çalışanlarında daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Kişioğlu ve arkadaşlarının (2002) bir üniversite hastanesinde 450 kişide yaptıkları çalışmada, son bir yıl içerisinde kesici-delici aletle yaralanmaya maruz kalanların toplam sayısı 163 olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmada en sık maruziyet 65 olgu ile hemşirelerde ve 53 olgu ile doktorlarda görülmüştür. Kaya ve arkadaşlarının (2012) 4 yıl içerisinde görülen delici-kesici alet yaralanmalarını değerlendirdikleri çalışmalarında, yaralanmaya maruz kalan 83 sağlık çalışanı tespit edilmiş ve % 48'ini hemşirelerin oluşturduğu gözlenmiştir. Olgun ve arkadaşlarının (2014) bir eğitim ve araştırma hastanesinin kliniklerinde çalışan hemşirelerde yaptıkları kesici-delici alet yaralanması sıklığı ile ilgili çalışmalarında, hemşirelerin %75.2'sinin kesici-delici alet yaralanmasına maruz kaldığını bildirmişlerdir. ABD'de yürütülen çok merkezli bir çalışmada, bir yıl içinde 951 enjektör kaynaklı perkutan yaralanma olgusu saptanmış ve perkutan yaralanmaya maruz kalanların % 33.9'unu hemşireler, % 18'ini tıp öğrencileri, % 14.4'ünü doktorlar oluşturmuştur (International Healthcare Worker Safety Center, 2009). Bizim çalışmamızda 1,5 yıllık süre içerisinde 1300 sağlık çalışanından 46 kişide kesici-delici alet yaralanması bildirilmiştir. Meslek gruplarına göre dağılımına bakıldığında diğer çalışmalarda olduğu gibi en sık hemşirelerde delici-kesici alet yaralanması tespit edilmiştir. Hemşirelerde kesici-delici alet yaralanmasının yüksek olması, hemşirelerin hasta bakımında daha ön planda olması, iş yoğunluğu, bölümde çalışan hemşire sayısındaki yetersizlik ve uzun çalışma sürelerine bağlı dikkatsizliklerin neden olabileceğini düşündürmektedir. Kaya ve arkadaşlarının çalışmasında (2012) Hekimler arasında perkutan yaralanmaların en sık sebebi dikkatsizliğe bağlanırken, hemşirelerde ise yapılan işin acele etmeyi gerektirmesi sebebiyle olduğu belirlenmiştir.

Bu çalışmada yaralanmaya neden olan aletlerin dağılımında en sık %89.2 ile enjektör iğnesi olduğu saptanmıştır. Çalışmamızda da diğer çalışmalara benzer olarak hemşirelerde en sık enjektörle yapılan işlemler sırasında yaralanma olduğu saptanmıştır (İlçe ve ark. 2013, Altıok ve ark. 2009, Kaya ve ark. 2012, Kişioğlu ve ark.

2002). Kesici-delici alet yaralamasına maruz kalan 32 hemşirenin 5'i enjektör kapağını kapatırken, 3'ü tedavi sırasında ve 5'i damar yolu açarken yaralanmaya maruz kalmıştır. Özellikle yirmi dört saat boyunca hastayla sürekli beraber olan ve kesintisiz hizmet sunan hemşirelerde kesici-delici aletle yaralanma risk oranı daha fazla olmaktadır. Kesici-delici alet yaralanmaları en fazla enjektör iğnesinin kapağını kapatmaya çalışırken, ameliyat esnasında, hastaya yapılan her türlü invaziv girişim sırasında, hastaya yapılacak parenteral tedavinin hazırlanması ya da uygulanması aşamasında, tıbbi atıkların toplanması taşınması esnasında gelişmektedir. Yapılan çalışmalarda delici kesici alet yaralanmaları genellikle enjektör ile yapılan işlemler sırasında olduğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte çöp ayrıştırırken veya toplarken ve ameliyat sırasında da yaralanma maruziyeti sık görülmektedir(Kişioğlu ve ark., 2002; Uysal ve ark., 2002; Kaya ve ark., 2012). Whitby ve McLaws (2002) yaptıkları çalışmada 1836 iğne batmasına ilişkin yaralanmanın %36.9'unun iğne kullanım sırasında, %25.8'inin iğne kullanımdan sonra ancak atılmadan önce, %15'inin ise atılım sırasında olduğu bildirilmiştir. Uysal ve ark. (2002) yaralanma olayının gerçekleşme yerine göre dağılımında enjektörü kapağına takarken kesici-delici alet yaralanması %44.7 olarak bildirmişlerdir. Ameliyat sırasında bistüri ya da sütür iğnesiyle yaralanmayı ise %15.5 olarak bildirmişlerdir. Kişioğlu ve arkadaşları (2002) bir üniversite hastanesinde 450 kişide yaptıkları çalışmada, kesici-delici alet yaralanması en sık %36.9 ile enjeksiyon esnasında olduğu, bunu %17.6 ile enjektör başlığını tekrar takarken ve %12.3 ile ameliyat sırasında olduğu tespit edilmiştir. Altıok ve arkadaşları (2009) enjektör iğnesi ile gerçekleşen yaralanmaların sıklıkla, hasta başında, enjektör iğnesini kapatma, iğneyi enjektörden ayırma ve atık kutusuna atma sırasında olduğunu bildirmişlerdir.

Kesici-delici aletlerle yaralanmalar genellikle yapılan invaziv işlem sırasında veya hemen sonrasında gerçekleşmekle birlikte atıkların ayrıştırılması veya toplanması sırasında da görülebilmektedir. Kaya ve arkadaşlarının (2012) 4 yıl içerisinde görülen kesici-delici alet yaralanmaları değerlendirdikleri çalışmada, yaralanmaya maruz kalan 83 sağlık çalışanının %15.6'sının çöp toplarken olduğunu bildirmişlerdir. Uysal ve arkadaşları (2002) yaralanma olayına çöp toplarken yaralanmaya maruz kalma oranının %13.2 olarak bildirmişlerdir. Çalışmamızda ise 46 kesici-delici alet yaralanmasının 12'si tıbbi atık ayrıştırma ve tıbbi atık toplama sırasında olduğu bildirilmiştir. Bu yaralanmaların 6'sı hemşirelerde gerçekleşmiştir. Bu tür kesici-delici alet yaralanmalarının eğitim ve koruyucu eldiven gibi önlemlerle kolayca önlenilebileceği düşünülmektedir. Kesici-delici alet yaralanmalarının çoğu önlenilebilir yaralanmalardır. Kesici-delici alet yaralanmaları olgularının %80'inin güvenli alet kullanım yoluyla önlenilebileceği belirtilmekte ve bu oran eğitim ve kontrol ile %90 kadar çıkabilmektedir (Korkmaz, 2008).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kesici-delici alet yaralanmaları ile ilgili yapılan ulusal çalışmalarda olduğu gibi bizim çalışmamızda da kesici-delici alet yaralanmaları en sık hemşirelerde görülmektedir. Yaralanma şekli genellikle enjektörle yapılan işlemler esnasında ve tıbbi atık ile ilgili işlemler sırasında gerçekleşmektedir. Çalışmanın bulguları

değerlendirildiğinde özellikle hemşirelere yönelik yapılacak eğitim, broşür dağıtımı ve afişlerle farkındalık oluşturulması kesici-delici alet yaralanmasını önlemede etkili olacaktır. Bununla birlikte büyük oranda önlenebilir olan bu ölümcül yaralanmalara karşı sağlık çalışanlarının bu konuda uyarılması büyük önem arz etmektedir. Tıbbi atık ayrıştırma sırasında sık yaralanma olması nedeniyle, kişisel koruyucu bariyerler (önlük, maske, eldiven, gözlük vb.) birim bazında belirlenmeli ve çalışanların bu koruyucu bariyerlerin kullanması konusunda bilgi sahibi olması sağlanmalıdır. İğne uçlarının kullanıldıktan sonra kesici-delici atık kutusuna atılması sağlanmalı, iğne ucu, enjektör, bisturi, kırık ampuller gibi malzemeler mutlaka uygun atık kutusuna atılmalı bu konuda çalışanlar uyarılmalı, atıklar mutlaka kaynağında ayrıştırılmalı, daha sonra ayrıştırma işlemi yapılmamalıdır. Atık taşıyan sağlık çalışanının uygun koruyucu ekipman giymesi sağlanmalı, koruyucu ekipman kullanmamaları durumunda uyarılmalıdır. Güvenlik oranı yüksek ve koruyuculuk sağlayan teknolojik ürünler kullanılmasına özen gösterilmeli, kesici-delici alet yaralanmasına maruz kalan çalışan mutlaka enfeksiyon kontrol komitesi tarafından zorunlu olarak takip edilmeli ve bu kişinin isteğine bırakılmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Altıok M, Kuyurtar F, Karaçorlu S, ve ark. Sağlık Çalışanlarının Kesici Delici Alet Yaralanma Deneyimleri ve Yaralanmaya Yönelik Alınan Önlemler. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 2009; 2(3): 70-79.
- Aygen B. Kesici, Delici Yaralanmaları ve İnfeksiyöz Vücut Sıvıları ile Bulaşlarda Önlemler. ANKEM 2003; 17(3): 157-163.
- Beşer A. Sağlık Çalışanlarının Sağlık Riskleri ve Yönetimi. DEUHYO ED, 2012; 5(1): 39-44.
- CDC workbook for designing, implementing, and evaluating a sharps injury prevention program. Overview: Risks and prevention of sharps injuries in healthcare personel 2008; 42: 10-52.
- Eğri M, Pehlivan E. Turgut Özal Tıp Merkezi Sağlık Hizmeti Çalışanlarında Kesici-Delici Yaralanmalar Epidemiyolojisi. Sağlık ve Toplum, 2000; 10(2): 35-39.
- Eti Aslan F, Kan Öntürk Z. Güvenli Ameliyathane Ortamı; Biyolojik, Kimyasal, Fiziksel ve Psikososyal Riskler, Etkileri ve Önlemler. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 2011; 4(1): 133-140.
- International Healthcare Worker Safety Center, August 2009. EPINet Report: IN. 2007 Percutaneous Injury Rates. , www.healthsystem.virginia.edu/.../epinet/epinet. (Erişim: 1 Nisan 2013).
- İlçe A, Karabay O, Yorgun S, Çiftçi F. Kesici Delici Tıbbi Alet Yaralanmalarında Önleyici Faaliyetler Etkin mi? Anatol J Clin Invest, 2013; 7(3):138-143
- Kaya Ş, Baysal B, Eşkazan AE ve ark. Diyarbakır Eğitim Araştırma Hastanesi Sağlık Çalışanlarında Kesici Delici Alet Yaralanmalarının Değerlendirilmesi. Viral Hepatit Dergisi, 2012; 18(3): 107-110.
- Kişioğlu N, Öztürk M, Uskun E ve ark. Bir Üniversite Hastanesi Sağlık Personelinde Kesici Delici Yaralanma Epidemiyolojisi ve Korunmaya Yönelik Tutum ve Davranışlar. T Klin Tıp Bilimleri, 2002; 22: 390-396.

- Korkmaz M. Sağlık alışanlarında Delici Kesici Alet Yaralanmaları. Fırat sağlık Hizmetleri Dergisi 2008; 3(9): 17-37.
- Olgun S, Khorshid L, Eřer İ. Hemşirelerde Kesici-Delici Alet Yaralanması Sıklığının ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakóltesi Dergisi 2014; 30(2): 34-48.
- Omaç M, Eğri M, Karaođlu L. Malatya Merkez Hastanelerinde alışmakta Olan Hemşirelerde Mesleki Kesici Delici Yaralanma ve Hepatit B Bağışıklanma Durumları. İnönü Üni Tıp Fak Der, 2010; 17 (1): 19-25.
- Uysal Ü, Ellidokuz H, Uçan ES. Dokuz Eylül Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi alışanlarında Kesici Delici Yaralanma Sıklığı. Kocatepe Tıp Dergisi, 2002; 3: 43-49.
- Whitby RM, McLaws ML. Hollow-Bore Needlestick Injuries in a Tertiary Teaching Hospital: Epidemiology, Education and Engineering. Med J Aust, 2002; 177(8): 418-22.
- World Health Organization, Needlestick injuries, http://www.who.int/occupational_health/topics/needinjuries/en/index1.html, Erişim:21 Aralık 2015.